

ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Από την απλή σύγκριση των προγραμμάτων που συναντά κανείς στον ευρωπαϊκό χώρο προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ τους ως προς το περιεχόμενο τους, αλλά και ως προς το βαθμό ευαισθητοποίησης τους προς τις διαγραφόμενες τάσεις. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στις γενικότερες επιστημολογικές παραδοχές τους, που αποτελούν ένα από τα κυρίαρχα ζητούμενα του παρόντος συνεδρίου.

Έχοντας, λοιπόν, ως σχήμα εργασίας τις τρεις επιστημολογικές κατευθύνσεις, που παρουσίασε χθες στην ολομέλεια ο καθηγητής Π. Ξωχέλλης, μπορούμε να προσεγγίσουμε το θέμα των μορφοποιημένων τάσεων από την επιστημολογική σκοπιά. Η παράθεση εναλλακτικών κατηγοριοποιήσεων προάγει την κατανόηση και, ασφαλώς, έχει θέση σε συνέδρια με επιστημολογικό προσανατολισμό, όπως είναι το παρόν.

Με βάση τα παραπάνω, λοιπόν, επισημαίνουμε ότι η ανάπτυξη τάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών δεν είναι τυχαίο γεγονός, αλλά αισθητοποιεί τον τρόπο με τον οποίο οι εκφραστές τους αντιλαμβάνονται το ρόλο του εκπαιδευτικού· αντίληψη η οποία με τη σειρά της εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται μεταξύ των άλλων την αποστολή του σχολείου, τη φύση της γνώσης, τη διαδικασία της μάθησης και το περιεχόμενο και τη διαδικασία της διδασκαλίας. Στα πλαίσια των παραπάνω προβληματισμών διαμορφώθηκαν τρεις τουλάχιστον διαφορετικές επιστημολογικές κατευθύνσεις, (α) η *θετικιστική*, (β) η

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

διερμηνευτική και (γ) η κριτική κατεύθυνση, καθεμιά από τις οποίες παραπέμπει σε διαφορετικό μοντέλο εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Το σχήμα που ακολουθεί τοποθετεί με ένα συμβατικό, βέβαια, τρόπο τις τάσεις και τα μοντέλα στα πλαίσια των τριών επιστημολογικών κατευθύνσεων. Τα χρονικά πλαίσια της παρέμβασης δεν επιτρέπουν ανάπτυξη των επιμέρους κατευθύνσεων και μοντέλων, γι' αυτό παραπέμπουμε στη σχετική βιβλιογραφία.

Επισημαίνουμε μόνο ότι τομή στον τρόπο θεώρησης της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών αποτέλεσε η *στροφή από τη διδακτική συμπεριφορά στη διδακτική σκέψη του εκπαιδευτικού*, που εκφράζουν τα μοντέλα ανάπτυξης της προσωπικής θεωρίας του εκπαιδευτικού.

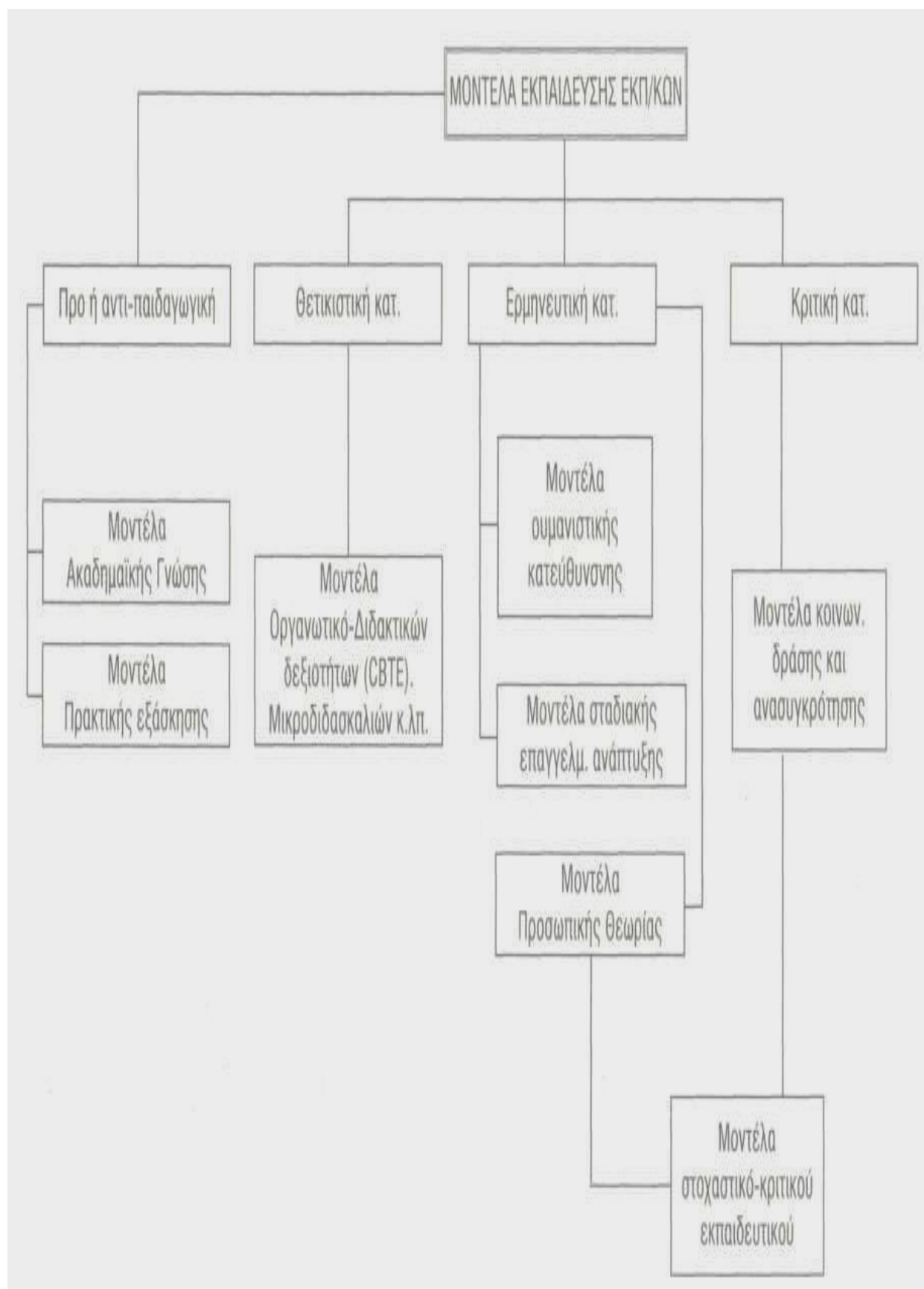
Αναλυτικότερα στις μέρες μας γίνονται όλο και πιο αποδεκτές οι εξής θέσεις:

1. Μέσα από τη διδακτική πράξη και την προσωπική εμπειρία ο εκπαιδευτικός αναπτύσσει την *προσωπική του θεωρία* της διδασκαλίας, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται και επιχειρεί να προσεγγίσει τις διδακτικές καταστάσεις.

2. Λόγω του ασυστηματοποίητου χαρακτήρα της, η *προσωπική θεωρία παγιώνει* συχνά μορφές και πρακτικές διδακτικής συμπεριφοράς και εμποδίζει τον εκπαιδευτικό, όσο παραμένει ασυστηματοποίητη και υπανάπτυκτη, να διδαχθεί τόσο από την εμπειρία του όσο και από την επιστήμη του. Γι' αυτό επιβάλλεται το πρόγραμμα εκπαίδευσης να περιλαμβάνει διαδικασίες και σχήματα συστηματοποίησης και εμπλουτισμού της προσωπικής θεωρίας, καθώς και αμφίδρομης σύνθεσης της με τη διδακτική πράξη, η οποία σε τελική ανάλυση επικυρώνει τη θεωρία.

3. Οι συνθήκες μέσα στις οποίες διεξάγεται η διδακτική πράξη και οι συνεχείς επιλογές που συνεπάγεται αναδεικνύουν τη *συγκρουσιακή και την προβληματική φύση της διδασκαλίας*. Η συνειδητοποίηση της συγκρουσιακής και προβληματικής φύσης της διδασκαλίας επιβάλλει στον εκπαιδευτικό να ξεπεράσει τις μονοδιάστατες και μονολιθικές θεωρήσεις της διδακτικής πραγματικότητας και να ενσωματώσει στην προσωπική του θεωρία εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης, με πλήρη συναίσθηση τόσο των παραδοχών που τις στηρίζουν όσο και των πρακτικών που συνεπάγονται και, κυρίως, των επιπτώσεων που επιφέρουν. Η ικανότητα για μια τέτοια προσέγγιση αποκαλείται διεθνώς *reflectivity* και εμείς την έχουμε αποδώσει ως στοχαστικο-κριτική προσέγγιση της διδασκαλίας.

4. Τη στοχαστικο-κριτική προσέγγιση χρησιμοποιούν κυρίως οι παιδαγωγοί της *κριτικής θεωρίας*, οι οποίοι θεωρούν ως απώτερη επιδίωξη της εκπαίδευσης την ατομική και κοινωνική *χειραφέτηση* και γι' αυτό θεωρούν αναγκαίο μέσα από τις αναλύσεις τους να αναδείξουν τις δεσμεύσεις που επιβάλλει το κοινωνικό σύστημα στο εκπαιδευτικό.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Την τελευταία δεκαετία αναπτύσσονται συνεχώς σε όλες τις χώρες προγράμματα εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού που κινούνται μέσα στα πλαίσια της προσωπικής θεωρίας και της στοχαστικο-κριτικής ανάλυσης. Περισσότερα στοιχεία γι' αυτά τα προγράμματα παρατίθενται σε μια πρόσφατη εργασία μας με τίτλο ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ, που επιχειρεί να καταδείξει την αναγκαιότητα και να προτείνει διαδικασίες και σχήματα συστηματοποίησης της προσωπικής θεωρίας και ανάπτυξης της με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελέσει κατάλληλο πλαίσιο για τη στοχαστικο-κριτική ανάλυση της διδακτικής πραγματικότητας.